

Estratègies de programació i llocs possibles per a la construcció de la imatge pública de la immigració: la temporada 2002/2003 a Catalunya

Lorena Gómez, Arantxa Capdevila i Ivan Pintor

- *L'estudi comparat de les polítiques de programació de les grans cadenes de televisió permet apreciar les oportunitats d'accés i tematització dels conflictes socials com a problemes públics. En el cas de la problemàtica derivada dels fluxos de la immigració a Espanya, les estratègies de programació de les grans cadenes determinen l'abast dels llocs possibles per a la construcció d'una imatge pública d'aquests temes. Aquest article resumeix l'estudi de l'oferta de televisió gratuïta a Catalunya durant la temporada 2002/2003, constituïda bàsicament per la cobertura de les tres cadenes espanyoles TVE-1, Tele-5 i Antena 3 TV, i per l'autonòmica catalana TV3. L'anàlisi comparada entre les quatre programes permet constatar importants divergències entre les dues cadenes públiques, i entre aquestes i les privades: estratègia de silenci a TVE-1, notable presència a TV3 i opcions per a la ficció a Tele-5 i Antena 3 TV.*

Paraules clau

Polítiques de programació, immigració, tractament informatiu, conflictes, televisió, opinió pública

Lorena Gómez, Arantxa Capdevila i Ivan Pintor

Membres del grup de recerca UNICA/UPF

1. Introducció

La problemàtica particular derivada dels fluxos migratoris procedents del Magrib, de l'Àfrica subsahariana, de l'Amèrica Llatina, de l'est d'Europa i d'Àsia, i dels seus nous assentaments és comuna als països de la Unió Europea. La conflictivitat generada al voltant d'aquest fenomen es constata en els debats sostinguts a Europa al llarg de l'última dècada, que tracten no només els processos de regulació o el control dels accessos al flux migratori, sinó també temes com ara la integració, la identitat, la multiculturalitat, els drets polítics, el racisme o la xenofòbia.

La complexitat d'aquesta problemàtica social es tradueix en una diversificació cada vegada més gran dels discursos dels mitjans de comunicació en la seva labor de construcció d'una imatge pública de la immigració en el nostre context més immediat. Es tracta d'una diversificació que traspasa els àmbits temàtics i arriba a la varietat d'estratègies discursives dels mitjans de comunicació: la immigració apareix a l'agenda temàtica televisiva, en relats d'actualitat, ja no únicament informatius, sinó també de ficció i d'entreteniment o d'espectacle.

L'anàlisi de les estratègies de programació de les televisions de més audiència entre l'oferta de televisió gratuïta a Catalunya durant la temporada 2002/2003 permet no només apuntar aquestes tendències sinó també observar quin ha estat el posicionament d'aquestes cadenes com a actors socials, quines estratègies discursives han utilitzat i quins espais han habilitat per a la construcció de la imatge pública de la immigració a Espanya.

Aquest article presenta una part dels resultats d'un projecte d'investigació més ampli que, amb el títol de "La televisió i la construcció d'una imatge pública de la immigració a Espanya", va obtenir finançament del Ministeri de Ciència i Tecnologia en el marc del Pla Nacional del Coneixement 2001-2003¹.

2. Les polítiques de programació televisiva: estratègies de la cadena emissora com a narrador i actor social

Les polítiques de programació televisiva, com a estratègia de la institució emissora, responen a una multiplicitat de factors condicionants que es poden agrupar en dues grans dimensions: la dimensió econòmica, que respon al finançament publicitari regit pels resultats d'audiència, i la dimensió cultural, que es refereix a la relació entre cadena i públic a partir de determinats continguts².

Dins dels factors de caràcter econòmic destaquen l'objectiu de la cadena segons l'ordre jeràrquic de funcions que cal complir, en gran mesura definides pel tipus de gestió –pública o privada–, el caràcter generalista o temàtic, i si són cadenes de pagament o gratuïtes. La selecció de les cadenes televisives objecte d'estudi d'aquesta anàlisi (TVE-1, Tele-5, Antena 3 TV, TV3) segueix aquest últim criteri: totes formen part de l'oferta televisiva gratuïta a Catalunya.

A aquests factors, se n'hi afegeixen d'altres de més específics que afecten la política de programació de cada emissor: la rendibilitat de la inversió, el funcionament del mercat publicitari, l'àmbit sociogeogràfic de cobertura, el *target* objectiu, i la competència entre cadenes i altres usos de l'audiovisual.

Quant a la dimensió cultural i a les relacions establertes per la cadena amb el públic, cal destacar algunes consideracions preliminars que marquen la televisió contemporània: la programació de flux³, les característiques del consum de televisió i del públic potencial, i la definició dels gèneres televisius.

Els hàbits de consum i les variables temporals marcades per l'estil de vida social i els costums culturals del país determinen la definició de les etapes de la temporada i de les franges horàries de programació televisiva segons les necessitats (informatives, d'entreteniment, etc.) de cada moment del dia. Per tant, de l'anàlisi de la programació televisiva per franges horàries es desprèn no només el públic al qual es dirigeix la cadena, sinó també l'abast pretès dels espais on es possibilita el tractament de problemàtiques socials com ara la immigració segons la ubicació dins la graella⁴.

Quant als gèneres televisius, qualsevol categorització

sistemàtica de programació ens situaria lluny del context actual dels programadors i els productors televisius, que opten, cada vegada més, per programes contenidor on es barregen elements propis de diferents gèneres, o per programes on la hibridació de gèneres és la seva característica essencial.

Algunes tendències clau en la programació de les últimes temporades reafirmen la dissolució de gèneres. Per exemple, l'aplicació d'estratègies de transversalitat a la programació de determinades cadenes que opten per incorporar continguts propis del programa *estrella* (generalment un xou d'impacte) en tots els programes d'entrevistes (*talk shows*) i magazins. Aquesta pràctica ha arribat a generar un estil més enllà del subministrament de continguts a partir d'un programa concret i s'ha convertit en una constant i endogàmica interreferencialitat entre programes de la cadena. Corroborava així el principi de flux televisiu continu i, en alguns casos, porta a l'extrem de la progressiva homogeneïtzació de continguts⁵.

Tenint en compte el que s'exposa, s'adopta una certa denominació genèrica de grups de programes segons criteris funcionals: informatius (generals, esportius, especialitzats, setmanals, etc.), entreteniment (*infoxous*, concursos, programes d'entrevistes, magazins, programes d'espectacle en general) i juntament amb aquests, la ficció televisiva (específicament de producció pròpia). S'han exclòs de la nostra anàlisi les retransmissions esportives i la ficció cinematogràfica d'origen estranger, perquè s'han considerat produccions no estrictament televisives, i després d'haver constatat la seva escassa incidència en el tractament explícit del tema de la immigració tal com ha estat definida aquí⁶.

Aquesta denominació genèrica no pretén ser exhaustiva sinó una mera orientació operativa, ja que l'objectiu és discernir el tractament que pugui donar cada programa a les problemàtiques socials com la immigració. El tipus de tractament s'observa en funció del format o gènere del programa i de la seva capacitat per vehicular discursos sobre dificultats o avenços en la integració dels fluxos migratoris, publicar dades o informes relatius a aquests col·lectius, o bé oferir espais per a un debat públic sobre qüestions d'interès social relacionades amb la immigració⁷.

3. Els llocs possibles per a la construcció d'una imatge pública de la immigració a través de les cadenes de televisió

L'anàlisi comparada que segueix destaca l'existència d'espais proclius a la presència de temes socials com la immigració, contextualitzats en les graelles de programació, amb la finalitat de valorar la importància i l'abast que els concedeix cadascuna de les cadenes, així com el tractament que promouen.

La delimitació d'aquests llocs possibles de la programació televisiva permet, d'una banda, definir els fragments del flux televisiu que són clau per analitzar la construcció de la imatge pública de la immigració a través de les cadenes televisives seleccionades, és a dir, definir la mostra significativa sobre la qual caldria analitzar la presència i el tractament d'aquest tema en el discurs televisiu. I de l'altra, en contextualitzar la importància i l'abast d'aquests llocs possibles, s'observa el paper de mediador que s'atorga cadascuna de les cadenes en la seva labor d'actor polític promotor de determinades construccions socials de la problemàtica migratòria.

A grans trets, es pot afirmar que tant les tres cadenes de cobertura estatal com l'autònoma generalista analitzada presenten, al llarg de la programació de la temporada 2002/2003, una estructura pràcticament estable en les jornades laborables i de cap de setmana. Les principals variacions responen a les festivitats assenyalades i als períodes de vacances. Això, unit a la necessitat d'abreujar aquesta exposició, ens porta a presentar de manera esquemàtica els resultats obtinguts per a cada una d'aquestes cadenes, centrant-nos especialment en la programació dels mesos de setembre a desembre i de març a juny, ja que són els períodes de màxim consum televisiu.

3.1. La Primera (TVE-1): absència del tema de la immigració més enllà dels informatius periòdics

El primer canal de TVE mostra en la temporada 2002/2003 una política continuïsta en la seva línia de programació, d'acord amb les tendències del sector, encara que amb una actitud de reducció de riscos que elimina les noves apostes pràcticament en el global de la graella. La televisió pública, sota tutela del govern del Partit Popular en la seva segona

legislatura, aposta per una oferta d'entreteniment en els horaris de màxima audiència i llima qualsevol diferència amb les graelles de programació de les seves competidores de gestió privada.

L'element vertebrador de la programació de La Primera continua sent l'informatiu en les seves diverses edicions, tot i que al marge del *Telediario* i del tradicional *Informe Semanal*, els espais dedicats a la informació general són una absència significativa a la graella. La presentació de temes sobre dificultats i avenços en la integració dels immigrants i de les dades i informes relatius a la immigració queda reduïda a l'espai de reportatges d'una hora setmanal o al ritme de l'actualitat informativa abocada en quaranta-cinc minuts.

La política de programació de la cadena pública respecte de les sèries de ficció pròpia les situa com a productes privilegiats que compleixen una clara funció de fidelització del públic en horari de màxima audiència. En la temporada analitzada van destacar: *Ana y los 7*, *Cuéntame* i *La vida de Rita*. *Ana y los 7* és un format de comèdia de factura similar als habituals de la cadena (*Hostal Royal Manzanares*, entre altres) que no només reuneix l'audiència majoritària de la cadena sinó que atreu xifres significatives de públic jove. *Cuéntame cómo pasó* transforma la comèdia en repàs històric i, gràcies a la qualitat del format, repetidament premiat, afegeix a les seves funcions la de constituir-se com a estendard de la imatge de marca de la cadena, la qual cosa, malgrat l'esforç de producció, no va aconseguir la comèdia costumista *La vida de Rita* en les seves cinc emissions.

No obstant això, cap de les tres sèries presenta el tema de la immigració ni en l'argument principal ni en cap trama o personatge. Aquesta és una dada significativa, ja que l'absència del tema de la immigració en la ficció seriada implica l'absència de relats en els quals es plantegin qüestions relatives a la integració d'aquest col·lectiu en estructures de conflictes i resolucions, és a dir, de presentació de dificultats i d'avenços cap a la convivència. Es renuncia a la representació de comportaments i actituds lligats a aquesta problemàtica social i, en definitiva, al reconeixement de l'existència de la immigració com a realitat social que ocupa els nostres relats⁸.

Un altre aspecte destacat de les polítiques de programació de TVE-1 ha estat la uniformitat dels blocs de matí i tarda,

dirigits a un públic predominantment femení i adult. Aquest fet comporta la relegació de la programació infantil i juvenil al cap de setmana i, al seu torn, situa espais proclius a la presentació de temes públics com la immigració en els dies laborables. Aquests espais, per bé que diferents en l'estructura i el tractament, comparteixen trets elementals. En el context de la temporada analitzada destaquen: en el bloc matinal, el magazín *Por la mañana* i el divulgatiu *Saber vivir*; mentre que en la franja de tarda s'ha de considerar el programa d'entrevistes *Cerca de ti*; i, ja previ a l'hora de màxima audiència, el format de reportatges *Gente*, entre informatiu de proximitat i comentari de societat o premsa rosa.

Tant en la secció d'actualitat i successos de *Por la mañana*, com a la primera meitat de *Gente*, els temes es presenten sota un format similar a l'informatiu, però amb un tractament de proximitat que es mou entre l'aspecte anecdòtic i cridaner de l'espectacle més pur i el punt escabrós de la crònica negra clàssica. Passaria el mateix amb el programa d'entrevistes de tarda *Cerca de ti*, tot i que incrementant la via d'explotació de la intimitat, ja que selecciona temes i continguts directament vinculats a les relacions interpersonals pròpies de l'esfera privada.

Com a programes propensos a l'oferta d'espais per al debat de temes socials o públics trobaríem a la graella de La Primera únicament el potencial de *Saber vivir*, restringit a l'àmbit de la salut, i el d'*Ésta es mi historia*, com a format de debat a partir de casos personals, tot i que ja en horari nocturn.

Quant al primer, destaca l'absència total de qualsevol referència al tema de la immigració, la qual cosa porta a pensar que o bé la immigració no comporta canvis, ni positius ni negatius en l'àmbit de la salut i la sanitat pública, o bé no existeix immigració, almenys per a aquest programa de divulgació de salut i nutrició amb voluntat manifesta de servei públic.

El segon, *Ésta es mi historia*, es defineix per ser l'únic espai obert al debat de temes públics o de preocupació social, procliu, en major mesura, a l'aparició del tema de la immigració. La dinàmica de debat, encara que el to sigui el de la polèmica i l'exacerbació, promou l'intercanvi d'opinions i fins i tot la manifestació pública de discrepàncies en temes com la delinqüència lligada a la immigració, la convivència entre cultures diferents o els

canvis necessaris per a la integració. En qualsevol cas, durant la temporada 2002/2003 no hi ha constància que cap d'aquestes qüestions constituís el tema d'*Ésta es mi historia*.

En resum, la programació de TVE-1 en la temporada 2002/2003 s'orienta cap a un públic majoritari, preferentment femení i adult, que requereix un servei informatiu periòdic i un alt grau de continguts d'entreteniment. Entreteniment que ve donat, d'una banda, per programes d'humor i concursos i, de l'altra, per programes divulgadors, programes d'entrevistes i formats informatius els continguts dels quals parteixen de la premsa rosa i la crònica de successos. L'oferta de ficció pròpia és molt reduïda, tot i que compta amb una trajectòria consolidada.

Els espais susceptibles de vehicular continguts relatius al tema de la immigració, de caràcter públic, es redueixen a les quatre edicions del *Telediario*, l'hora dedicada els dissabtes a *Informe Semanal*, en una nit de baix consum televisiu, i potencialment les seccions que ofereix la crònica de l'actualitat de *Por la mañana* i *Gente*. A això s'afegeix la possibilitat oberta per *Ésta es mi historia* d'establir un debat que, tot i que polèmic, aborda temes públics. L'emissió d'aquest espai, els divendres ja gairebé de matinada, denota el pes que la cadena generalista pública dóna a aquesta mena de fòrum públic o debat mediàtic.

3.2. Antena 3 TV: la immigració en la ficció com a complement dels espais informatius

De la mateixa manera que a TVE-1, la programació d'Antena 3 TV la vertebraven els informatius en les seves quatre edicions. Però a diferència de la cadena pública, els espais diaris d'*A3Noticias* es veuen reforçats per una àmplia dedicació en la franja matinal a la informació gràcies al nou espai *Buenos días, España* i al format d'entrevista i debat ofert a *El primer café*. Aquí cal afegir dos programes que se situen a mig camí entre la informació i l'espectacle, i en horaris d'audiència poc rellevants: *Espejo público*, previ a l'horari nocturn de màxima audiència dels diumenges, i *Alerta 112*, els divendres de matinada.

Espejo público inclou reportatges de més profunditat i proximitat a l'actualitat quotidiana, mentre que a *Alerta 112* el que impera és la imatge atractiva i el succés extraordinari. Situacions de conflicte i tensió pròpies dels avisos al servei d'emergències que, pel seu tractament,

tendeixen més a l'entreteniment mitjançant exemples de casos aïllats que a la informació contextualitzada de fets conflictius.

Quant a la programació de sèries de ficció pròpia, Antena 3 TV destaca pels consecutius fracassos de les seves estrenes al llarg de la temporada. *London Street* va ser la primera aposta fallida de la cadena, amb tres emissions; *Código fuego*, en la línia de les sèries professionals, ambientada en un parc de bombers, amb prou feines va superar les cinc emissions; *Un lugar en el mundo* va emetre els tretze episodis de la seva primera etapa però ja traslladada a horaris de matinada; d'*El pantano* se'n va abandonar la producció. De fet, els canvis d'ubicació a la graella van ser un dels factors que va col·laborar al ràpid fracàs d'aquestes estrenes de ficció en un context de crisi financera de la cadena i, per tant, de reducció de costos de producció. La sèrie de ficció que va sobreviure a la temporada no va ser una estrena, sinó un clàssic consolidat: *Un paso adelante*⁹.

Aquesta sèrie coral planteja el tema de la immigració de manera constant, ja que inclou en l'elenc protagonista i el seu argument principal un personatge cubà, Pável, que dona lloc a diverses trames relatives a la integració del col·lectiu immigrant. La sèrie proporciona material significatiu per a l'anàlisi d'aquelles estructures de conflictes i resolucions, que trobem rere les escenes on la problemàtica té com a tema principal la immigració.

La uniformitat dels blocs de matí i tarda, dirigits a un públic predominantment femení i adult, que ha estat destacada a TVE-1, es repeteix en la programació d'Antena 3 TV. No obstant això, la televisió privada no relega la programació infantil i juvenil al cap de setmana, i recupera el contenidor infantil *Megatrix* als matins, i redueix *Buenos días, España* passat Setmana Santa.

Els espais que ocupen les franges horàries de matí i de tarda segueixen una lògica que al llarg de la temporada resulta comuna a totes les cadenes televisives estatals: l'auge dels continguts de premsa rosa. Els magazins matinals s'estructuren en diverses seccions i varien els seus presentadors i col·laboradors, però a grans trets, segueixen un mateix desenvolupament.

Pel que fa a Antena 3 TV, cal destacar una dedicació encara menor a temes de caràcter públic en el programa *Como la vida*, presentat per Alicia Senovilla. Això es deu a

la ja comentada generació endogàmica de continguts a partir d'un programa estrella, en aquest cas el *reality* d'aventures *La isla de los famosos*.

En canvi, el tractament de temes públics, sota una òptica de l'exemple il·lustrat de les vivències d'anònims, és la fórmula predominant a les tardes. Fórmula comuna al magazín d'Ana Rosa Quintana, *Sabor a ti*, i al programa *El diario de Patricia*, que el segueix a la graella.

Sabor a ti dedica una secció a entrevistar breument testimonis o protagonistes d'històries que no transcedeixen del seu àmbit personal de desenvolupament¹⁰. El programa d'entrevistes de tarda, *El diario de Patricia*, és un programa de testimonis que es basa en històries de gent comuna sobre la seva vida quotidiana, que permeten, en el relat o en la discussió al plató, l'exhibició de sentiments íntims. La tendència general d'exposar comportaments no sempre exemplars que no es debaten ni qüestionen si no és a través de la rialla distanciada i burleta no permet parlar d'un tractament de la immigració com a tema públic.

En definitiva, la programació d'Antena 3 TV en la temporada 2002/2003 aposta pels serveis informatius periòdics i, davant el fracàs de la ficció televisiva pròpia, opta per l'oferta cinematogràfica i la de programes d'entreteniment: concursos, d'una banda, i magazins o programes d'entrevistes, de l'altra.

S'evidencia la seva orientació comercial en l'escassa presència de llocs possibles per a la construcció de temes públics o problemàtiques socials com la immigració. Des de l'entreteniment i l'espectacle dominants, només tenen cabuda en espais com *Alerta 112*, i de manera peculiar en les seccions de testimonis de *Sabor a ti* i *El diario de Patricia*. El pes de l'anàlisi ha de situar-se en els informatius diaris, el setmanal *Espejo público* i la sèrie de ficció *Un paso adelante*.

3.3. Tele-5: el potencial de la ficció televisiva en la construcció del tema de la immigració

En la línia de la seva homòloga privada, Tele-5 dedica la primera franja horària matinal a reforçar els seus serveis informatius amb un programa d'entrevistes i debat, *La mirada crítica*. Aquest serà l'únic espai informatiu que completarà les edicions diàries periòdiques d'*Informativos Telecinco*.

Quant a la programació de sèries de ficció pròpia, Tele-5

no pateix el fracàs de les seves estrenes en el mateix grau que Antena 3 TV, però també se'n ressent, en el seu afany d'explotar el nou cicle de la ficció pròpia. Així, *Una nueva vida*, seqüela d'*Hospital Central* protagonitzada per una consagrada ginecòloga, no arriba a les cinc emissions, i *Javier ya no vive solo* s'acomiada després de la segona temporada de declivi. Aquesta última sèrie havia modificat el seu plantejament en situar el protagonista en un centre d'ajuda i reinserció infantil i juvenil, la qual cosa permetia introduir temes socials més enllà de l'estructura familiar.

Les clàssiques sèries professionals van mantenir el seu èxit en l'horari de màxima audiència dels dimarts i els dimecres: *El comisario* i *Hospital Central*. I després d'alguns ajustos de programació, els diumenges van ser les nits de l'èxit de la clàssica comèdia de situació *Siete vidas*. No obstant això, la sèrie que es va consolidar com l'estrena estrella de la cadena va ser la comèdia familiar *Los Serrano*.

Les sèries de ficció televisiva pròpia de Tele-5 constitueixen un espai privilegiat per al tractament de temes socials públics, com ara la immigració. En primer lloc, perquè es mantenen les sèries professionals, que es construeixen en l'àmbit sanitari i policial, on les històries presentades s'inspiren en casos reals i posen de manifest temes socials d'actualitat. Per això, no resulta estrany trobar trames on la immigració apareix com a tema a través de personatges o situacions en les quals intervenen immigrants i on la seva condició marca l'evolució de la història plantejada. A aquesta línia s'afegeix *Javier ya no vive solo*, on les trames episòdiques són susceptibles de vehicular temes com l'anorèxia infantil, la discriminació sexual o racial, la violència xenòfoba, entre altres.

D'altra banda, les sèries de caràcter còmic es mostren permeables a temes com la immigració. *Los Serrano* presenta un grup d'amics de l'escola d'un dels fills, entre els quals es troben un argentí i un marroquí. *Siete vidas* ho fa des de la seva particular forma d'humor basada en l'actualitat i en la crítica irònica de situacions problemàtiques.

La ficció televisiva seriada domina la franja horària de màxima audiència de la cadena al llarg de la temporada. L'alternativa la donen les sèries importades (l'estrena de *CSI*) i els xous d'impacte (*reality shows*) que segueixen el model de *Gran Hermano*: *Hotel Glam* i *Vive cantando*. A

més, la premsa rosa té a Tele-5 un programa de llarga durada, *Salsa Rosa*, els dissabtes, i compta durant els primers mesos de la temporada amb l'emissió d'un altre polèmic programa, *A corazón abierto*. En menys grau que Antena 3 TV, Tele-5 aposta per les pel·lícules cinematogràfiques (*Cine 5 estrellas*), tot i que sí que les programa els caps de setmana en horari de tarda (*Cine Fiesta*).

Quant a la programació de matí i de tarda, es manté la uniformitat dels blocs que s'ha assenyalat en el cas de TVE-1 i Antena 3 TV, però Tele-5 la varia lleugerament al llarg de la temporada. El fracàs del serial juvenil *20 y tantos*, que emulava el seu antecessor de gran èxit *Al salir de clase*, porta la cadena a modificar la seva aposta radicalment. En el segon trimestre de 2003 estrena *Aquí hay tomate*, un magazín de premsa rosa que es caracteritza per un to irreverent i provocador. També desapareix el programa d'entrevistes *Nadie es perfecto* després de no aconseguir una audiència mínimament acceptable després d'un mes d'emissió. El substitueixen la sèrie americana *Embrujadas* i el resum diari d'*Hotel Glam*.

Precisament serà el programa *Hotel Glam* un dels principals proveïdors de continguts dels magazins que es mantenen inamovibles els matins i les tardes de Tele-5: *Día a día* i *A tu lado*. L'estructura de l'un i de l'altre dóna lloc a l'aparició de seccions de durada i presència variable al llarg de la setmana on potencialment pot tractar-se el tema de la immigració.

Mentre que *A tu lado* inclou com a única secció no dedicada a la premsa rosa un breu espai d'entrevista de testimonis, María Teresa Campos a *Día a día* és qui permet un discurs allunyat d'aquest tòpic a través de la secció que dedica a comentar l'actualitat. A diferència del programa matinal de TVE-1, planteja un debat entre els col·laboradors i la presentadora del programa susceptible de ser analitzat com a comentari d'opinió sobre l'agenda de notícies d'actualitat.

I un comentari irònic i humorístic és el que ofereix el format *Pecado original* després de l'informatiu nocturn. A través d'un conductor anònim, que varia a cada emissió, es connecten diferents seccions que van des de les curiositats trobades a la xarxa fins a la paròdia de les notícies més polèmiques del dia. La incidència en notícies de l'àmbit polític i social fa d'aquest programa un lloc possible per a discursos sobre temes públics allunyats d'allò estrictament

informatiu i/o ficcional.

A partir del mes de juliol la programació matinal a Tele-5 es transforma en un clar intent de captar públic infantil i juvenil, a través de sèries i reposicions. Una nova aposta per la ficció que fracassa, tot i que discretament, és la comèdia *Tres son multitud*, que no sobreviu al període estival. Durant les vacances, la reposició de ficció i la reemissió de pel·lícules cinematogràfiques supleix la falta de producció pròpia d'estrena.

En resum, la programació de Tele-5 durant la temporada 2002/2003 aposta pels serveis informatius periòdics, la ficció televisiva pròpia i estrangera i els xous d'impacte i programes dedicats a la premsa rosa com a principal font d'entreteniment. Això limita el nombre de llocs possibles per a la construcció de la immigració com a problemàtica social. Juntament amb els informatius diaris i *La mirada crítica*, destaquen les sèries de ficció pròpia, especialment les protagonitzades per col·lectius professionals de caràcter públic. Quant a la resta de la programació, els temes socials queden relegats a les seccions dels dos magazins de matí i de tarda, i el primer és l'únic que els tracta.

L'escassa presència d'espais per vehicular temes públics torna a posar de manifest l'orientació comercial de les cadenes estatals de gestió privada. Allunyades d'una proposta àmplia de compliment de servei públic, construeixen, no obstant això, la seva imatge corporativa incloent-hi una certa labor social que s'estén des dels informatius fins a certs programes especials.

A Tele-5, a més de les gales benèfiques, existeix una iniciativa denominada *Doce meses, doce causas* que consisteix a plantejar un tema o problemàtica de caràcter social a través d'una campanya formada per anuncis protagonitzats per cares conegudes de la cadena, una breu secció en els informatius, algun reportatge puntual i edicions especials dels magazins de tarda. Es compleix una doble funció: la conscienciació social sobre el problema plantejat i el reforç de la imatge corporativa del canal. Durant aquesta temporada no van ser *causa* temes relacionats amb la problemàtica derivada de la immigració.

3.4. TV3: una aposta per la construcció de la immigració com a tema públic: presència plural i diversa

TV3, el primer canal de la cadena autonòmica catalana

Televisió de Catalunya (TVC), amb programació regular des de 1984, publica anualment els objectius i criteris de programació al seu web, i insisteix en la seva labor com a emissora de referència per als teleespectadors catalans i en el seu afany per aconseguir mantenir el lideratge de l'audiència amb una oferta programàtica variada i plural. Pel que fa a la temporada 2002/2003, la cadena ho plantejava especialment potenciant els informatius i consolidant l'oferta de ficció pròpia, així com dels magazins, documentals i nous formats¹¹.

A diferència de les cadenes estatals, TV3 ofereix, al costat de les edicions periòdiques de l'informatiu (*Telenotícies matí, migdia, vespre i nit*), una sèrie de programes i espais dedicats, en major o menor grau, a la informació general que, amb un tractament i una presència absolutament diversificada en la seva graella de programació, possibiliten la presentació de temes de caràcter públic. Magazins basats en l'actualitat periodística que s'allunyen del model dominant orientat cap a la premsa rosa i el món de l'espectacle (*Bon dia, Catalunya, La columna*), programes d'entrevistes o debat (*Coses que passen, En camp contrari*), informatius de proximitat (*En directe*), reportatges (*Entre línies*) i documentals (*30 minuts*), són alguns dels espais que permeten ampliar la informació reduïda del format clàssic del *Telenotícies* i aprofundir en el coneixement i el debat públic de dificultats i avenços en la integració dels immigrants, més enllà de la publicació de dades i informes institucionals o de la immediatesa de l'agenda temàtica politicosocial. Aquests programes, disseminats per totes les franges horàries, reuneixen en la seva majoria les funcions d'entretenir i formar, però prioritàriament fan de la informació un element transversal i cohesionador de la programació de la cadena catalana.

En l'àmbit de la ficció, com a pilar de qualitat i proximitat cultural, les sèries de producció pròpia són una aposta clara de la cadena autonòmica amb òptim rendiment en les franges de més audiència. Així, *El cor de la ciutat*, serial emès diàriament després de l'informatiu, és líder de la franja de màxima audiència del migdia i també el programa més vist de la cadena. I la presència en horari nocturn de màxima audiència de sèries de ficció pròpia, en la seva majoria comèdies o productes de clar component humorístic, és important: *16 dobles, Majoria absoluta, Dinamita, Jet lag* o la reposició de *Plats bruts* i *La memòria dels Cargols*.

Pel seu tractament de la immigració, a través de diversos personatges i trames, destaca la sèrie coral de més orientació dramàtica, *El cor de la ciutat*, on en el període analitzat apareixen com a protagonistes de trames principals un immigrant marroquí, Huari, plenament integrat al barri barceloní on s'ambienta l'acció; quan desapareix s'incorpora a la sèrie un immigrant cubà, Nelson. Amb aquest nou personatge fix es reprenen els discursos sobre l'acceptació del nou membre estranger en la comunitat receptora, a través d'estructures de conflictes i resolucions que mostren comportaments i actituds possibles davant el coneixement mutu i la integració de costums socials, i posen de manifest algunes de les dificultats i avenços cap a la convivència d'aquest col·lectiu i la formació progressiva de noves identitats culturals.

L'existència de la immigració com a realitat social de més importància es trasllada a altres relats de ficció de TV3 de caràcter no tan marcadament realista, com ara *16 dobles*, on un immigrant de l'Europa de l'est planteja el tema dels matrimonis de conveniència per aconseguir la legalització, o la comèdia *Majoria absoluta*, que integra en una ja eclèctica família un jove sud-americà. El tractament del tema de la immigració en els discursos de la ficció pròpia de TV3 no només és ampli, sinó també plural, en les seves formes i referents.

De la mateixa manera que les cadenes estatals, la programació dels blocs de matí i tarda de TV3 és uniforme, tot i que, com ja s'ha assenyalat, es diferencia per un major component informatiu en els magazins matinals i de sobretaula. Això implica un potencial més gran per a la presentació de temes públics en aquestes franges. En el magazí matinal *Bon dia, Catalunya*, els temes d'actualitat marquen la tertúlia i l'eix central de l'espai, el debat a "El tema del dia", amb participació del públic, on va tenir cabuda la controvèrsia generada al voltant de la immigració a l'escola i la necessitat de reequilibrar el nombre d'immigrants entre col·legis públics (80%) i centres concertats (5%) i implementar mitjans d'integració.

El programa que va ocupar aquesta mateixa franja entre el març i el juliol del 2003, *Dies de tele*, també va tenir una presència destacada i no tan previsible del tema de la immigració, ja que va debatre en la seva secció d'efemèrides el tema de les adopcions internacionals a través de la reposició del reportatge sobre orfenats xinesos, que les

va incrementar a Catalunya; la integració de la comunitat musulmana a través de la batalla de les mesquites; o la imatge de la delinqüència associada a la immigració; així, va recuperar el reportatge sobre la banda de peruans que delinquen a les autopistes catalanes.

La franja de sobretaula, en canvi, suavitza el component informatiu per un tractament familiar, de quotidianitat, de "les coses que ens interessin a tots", d'actualitat política, social i cultural. El criteri de pluralitat del magazí de Julia Otero, *La columna*, diversifica els personatges que hi apareixen: des de polítics o professionals de tota mena fins a anònims que per la seva condició protagonitzen la realitat social. Aquest plantejament, la multiplicitat de seccions alternades al llarg de la setmana, i la voluntat de desmarcar-se de la tendència a centrar-se en temes de premsa rosa o groga propis de l'esfera privada, converteixen *La columna* en un programa de referència per al plantejament de qüestions relatives a la immigració. Per complementar aquesta línia, en la franja prèvia a l'horari nocturn de màxima audiència trobem *En directe*, l'informatiu de proximitat basat en connexions amb joves reporters que interactuen amb els protagonistes de les notícies. S'ocupen de temes relacionats amb qüestions socials en la mesura que configuren l'actualitat de la societat catalana que intenten reflectir des de la proximitat. Són exemples d'aquesta temporada el tancament d'immigrants a les esglésies, els problemes d'integració d'alguns col·lectius immigrants o els treballs de neteja a les casernes de Sant Andreu ocupades per immigrants.

La cadena autonòmica catalana es desmarca de les precedents en la seva inclusió del tema de la immigració en els programes de la franja de màxima audiència, a causa, en gran part, de la forta vocació formativa i informativa que es manifesta fins i tot en espais que en els últims anys solen veure's com a terreny adobat de l'entreteniment. Destaca el programa de reportatges sobre temes socials que s'emet els dilluns a les 22.30 hores, *Entre línies*, on es tracten amb freqüència aspectes relacionats amb la immigració a partir del seguiment d'històries reals¹².

També el nou format de debat a través de la reflexió generada per la convivència entre persones d'opinió oposada, *En camp contrari*, es va ocupar del tema de la immigració incidint en les dificultats d'integració que comporta tant per als nousvinguts com per a la societat receptora.

De manera similar es va plantejar aquesta qüestió en el programa de debat de temes d'actualitat *Coses que passen*, la nit dels diumenges, tot i que centrant-se en la necessitat d'aprendre la llengua catalana. Abans d'aquest espai, s'emet el clàssic programa de reportatges en profunditat de la televisió catalana, *30 minuts*, de prestigi reconegut internacionalment i on no resulta estrany trobar temàtiques socials relacionades amb la immigració¹³.

A això cal afegir aparicions esporàdiques del tema de la immigració, filtrades de manera més subtil, com a *Vides de pel·lícula*, un programa d'entrevistes nocturn que s'emetia a l'estiu; quan es va emetre *Memòries d'Àfrica* i després es va entrevistar una jove africana establerta a Catalunya; o bé les variacions d'alguns programes a *La setmana de TV3* dedicada a Àfrica (*Totes les cares d'Àfrica*), iniciativa de la cadena l'objectiu de la qual és proporcionar als ciutadans elements de reflexió sobre valors socials mitjançant l'acostament a algunes realitats o temes que normalment no poden ser tractats amb la profunditat que mereixen. Tot i que el tema no era específicament la immigració, sí que es va tractar en els seus orígens i causes.

En resum, la programació de TV3 en la temporada 2002/2003, orientada cap a un públic majoritari, que es caracteritza per ser preferentment de classe mitjana i adult, potencia clarament el seu caràcter informatiu i formatiu, així com els relats de ficció com a pilar bàsic d'entreteniment.

La presència del tema de la immigració s'estén per la pràctica totalitat de les franges horàries amb especial incidència en l'horari de màxima audiència i a través de qualsevol gènere.

És especialment significatiu que als programes en què apareix el tema de la immigració gairebé sempre es tracti des de la perspectiva de la integració o dels conflictes que se'n deriven, fins i tot quan es plantegen debats a manera de fòrum públic i mediàtic. I ho és encara més que alguns estiguin entre els programes més emblemàtics i més vistos de la cadena. Això permet concloure que la programació de la cadena autonòmica catalana ha estat, durant la temporada d'estudi, molt sensible a aquest tema i l'ha tractat àmpliament.

4. Conclusions

L'anàlisi comparada de les polítiques de programació de les

cadena generalistes de cobertura estatal i de la cadena autonòmica catalana permet assenyalar quins són els aspectes comuns i divergents en el seu posicionament com a actors socials, responsables de la programació de cadenes televisives de gran impacte, en la construcció de la imatge pública de la immigració. Com a síntesi conclusiva, s'apunten algunes reflexions al voltant de la delimitació i l'abast dels llocs que les cadenes analitzades ofereixen en les seves graelles per a la construcció de temes de caràcter públic com la immigració, al costat de l'anàlisi de les estratègies que s'utilitzen per tractar-los.

Un primer element, comú a totes les cadenes televisives analitzades, és, sens dubte, l'informatiu diari que constitueix, en les diverses edicions, l'eix referencial de la cadena en el seu paper d'actor social i polític a través de la narració de la realitat circumdant. La diferència la marquen les cadenes que complementen el format rígid de l'informatiu diari —subjecte als imperatius d'actualitat i novetat, així com el de brevetat expositiva— amb formats diversos que donen alternativa al tractament de la informació.

Així, mentre que TVE-1 redueix la possibilitat de tractar el tema de la immigració com a problemàtica de caràcter públic gairebé exclusivament al format de notícia en les seves edicions del *Telediario*, les cadenes estatals de gestió privada ofereixen, en la seva franja matinal, espais de discussió o tractament en profunditat d'aquest i altres temes de l'agenda pública (*Buenos días, España* o *El primer café* a Antena 3 TV, *La mirada crítica* a Tele-5, i *Bon dia, Catalunya* a TV3).

A excepció de Tele-5, que opta per un comentari humorístic i irònic de l'agenda informativa (*Pecado original*), totes les cadenes analitzades mostren una tendència comuna en els programes de tarda o *access prime time* a donar espai a reportatges més amplis que opten per un enfocament de proximitat tant en l'estil audiovisual com en l'acotació sociogeogràfica, tot i que amb matisos diversos (*En directe* a TV3, *Espejo público* a Antena 3 TV o *Gente* a TVE-1).

No obstant això, és la televisió autonòmica catalana la que es desmarca d'aquesta labor informativa circumscrita a les edicions periòdiques i un format vesperí de proximitat. TV3 amplia i diversifica l'oferta de programes l'objectiu principal dels quals és el d'informar tant pel que fa a les estratègies discursives (entrevistes, reportatges, debat al plató o documentals són algunes de les propostes presentades) com a

la ubicació d'aquests espais a la graella, majoritàriament en hores de màxima audiència (*Coses que passen, En camp contrari, Entre línies, 30 minuts*). La cadena catalana opta per una construcció del tema de la immigració com a problemàtica pública amb un abast ampli i plural en termes informatius, que li permet no només publicar dades o informes relatius a la immigració, sinó també vehicular discursos sobre dificultats o avenços en la integració dels fluxos migratoris, o generar i promoure un debat públic sobre qüestions d'interès social relacionades amb la immigració.

La presència de la informació en horari de màxima audiència contrasta amb la política de programació de les cadenes de cobertura estatal, que aposten exclusivament per una oferta d'entreteniment per maximitzar l'audiència. Una oferta que en la temporada 2002/2003 protagonitzen els xous d'impacte i, en menor grau, la ficció seriada de producció pròpia.

Els xous d'impacte apareixen com a programes estel·lars no només pel seu resultat en termes d'audiència, sinó, i sobretot, pel seu potencial de generar continguts que permeten alimentar els espais de les franges de menor rellevància. En la temporada 2002/2003 es constata l'expansió d'aquest fenomen en les cadenes estatals, on l'homogeneïtzació dels blocs de programació de matí i de tarda és un fet indiscutible. D'aquesta manera es redueix la possibilitat de crear llocs possibles per a la construcció de la immigració com a tema públic, ja que els espais proposats, pràcticament idèntics entre si, al marge dels continguts del *reality* de referència obligada, es limiten a l'esfera privada i a les seccions de testimonis anònims que no superen l'exposició de vivències singulars i eviten articular un debat sobre la dimensió pública dels temes tractats.

En aquest punt també es desmarca la televisió autonòmica catalana que, sense telerealtà a la seva graella, presenta un magazín informatiu matinal de més durada, on tracta els temes de la informació d'actualitat que requereixen una reflexió o debat social pel seu caràcter de problemàtica pública. I de la mateixa manera, el magazín de tarda *La columna*, malgrat que l'entreteniment en sigui l'objectiu principal, es diferencia dels seus homòlegs estatals perquè opta per continguts més socials o propis de l'àmbit d'oci (moda, televisió, cinema, etc.) i evita tant els temes de premsa rosa com l'explotació de l'esfera privada.

L'altre gran eix d'entreteniment el constitueix l'oferta de ficció, que contribueix a la creació de la imatge corporativa del canal i aporta un valor essencial per a la programació televisiva: la fidelització de l'audiència.

En el context d'una temporada on la innovació en el terreny de la ficció seriada queda en mans de les cadenes estatals privades, i copa les estrenes possibles en horari de màxima audiència, destaca la resposta de l'audiència a favor de les sèries amb trajectòria consolidada (*Un paso adelante* a Antena 3 TV; *El comisario* i *Hospital Central* a Tele-5). Això, unit al fet que es tracta de sèries de ficció ambientades en el sector professional sanitari, policial o educatiu, que actua com a font d'inspiració, les converteix en un referent imprescindible per a l'anàlisi de la construcció de la imatge pública de la immigració a Espanya.

La ficció activa un camp d'estratègies discursives que permeten establir nexes lògics entre les accions mostrades i, per tant, lectures i reflexions sobre els comportaments i actituds que es representen al voltant de la conflictivitat derivada de la integració de la immigració en un context social narrat que s'assembla o s'assimila al propi. Per això resulta especialment significativa l'absència de la immigració com a tema, ja sigui a través de trames episòdiques o de personatges fixos, en les dues úniques sèries de producció pròpia de la televisió pública estatal. I a l'extrem oposat, destaca de nou l'autonòmica catalana, no només per una presència constant del tema de la immigració en els seus relats de ficció pròpia, sinó per la seva oferta de ficció plural i diversificada.

Com a conclusió global de l'anàlisi comparada de les estratègies de programació de les cadenes generalistes en la temporada 2002/2003, pot assenyalar-se una clara disparitat entre la cadena pública catalana i les cadenes estatals, al marge de quina sigui la seva gestió.

Si hem de jutjar per la sensibilitat, pluralitat i diversitat del tractament i la presència del tema de la immigració que s'ha pogut observar en l'anàlisi de la temporada 2002/2003, resulta evident l'esforç constant per part de TV3 de complir amb els criteris de programació que la mateixa cadena fixa en la seva condició de servei públic.

En contraposició, Tele-5 i Antena 3 TV, d'acord amb els seus objectius comercials com a cadenes de gestió privada, es constitueixen com a actors polítics i socials de manera

activa a través de la línia editorial dels seus informatius diaris i de la ficció televisiva seriada. Aquesta última es converteix en un element clau de relació entre la cadena i la realitat social circumdant, ja que s'emmarca en un context de programació televisiva on impera l'entreteniment de xous d'impacte i programes d'entrevistes i els continguts de premsa rosa, i que, per tant, evita un paper actiu en altres fronts.

Finalment, cal assenyalar que TVE-1 opta per un posicionament sens dubte més proper al de les seves competidores en àmbit estatal que al de la seva homòloga pública en l'àmbit autonòmic. La seva labor com a actor social i polític en un tema de candent actualitat com és la problemàtica de la immigració en el context de la temporada televisiva 2002/2003 dista del plantejament ferm, plural i divers de TV3, i es redueix pràcticament al mínim informatiu, i fa de les absències la seva dada més significativa.

En definitiva, es desprèn una clara divergència de l'anàlisi de les estratègies de programació de les cadenes generalistes estatals i l'autonòmica catalana, tant en termes d'oportunitat o oferta de llocs possibles com en termes de tractament discursiu de temes d'interès públic com la problemàtica derivada dels fluxos migratoris. Aquestes diferències són les que permeten valorar el seu paper com a actors socials i polítics en la construcció de la imatge pública de la immigració a Espanya.

Notes

- 1 El projecte d'investigació "La televisió i la construcció d'una imatge pública de la immigració a Espanya" va ser liderat pel Grup UNICA de la Universitat Pompeu Fabra, sota la direcció del Dr. Josep Gifreu.
- 2 Vegeu: J. M. Contreras i M. Palaus, 2001.
- 3 La programació de flux o *continuum* d'emissió per captar i mantenir el màxim d'audiència al llarg del procés televisiu redefineix el mateix acte de programar com una estratègia de construcció del discurs televisiu més enllà de les unitats discretes.
- 4 Les franges horàries de programació televisiva a Espanya s'han consolidat entre les diferents cadenes en nou particions: des de la banda despertador (de 7 a 9 hores), que marca l'inici de la jornada escolar i laboral majoritària, passant per la franja matinal (de 9 a 13 hores), i l'accés al migdia (de 13 a 15 hores), que suposa el retorn a la llar d'estudiants i alguns professionals fins a arribar al primer màxim de consum, el del *prime time* de migdia (de 15 a 16 hores); després d'una llarga franja de sobretaula o tarda (de 16 a 19 hores), s'arriba a l'accés (de 19 a 21 hores) i el *prime time* nocturn (de 21 a 24 hores), el de més consum televisiu del dia, al qual segueix la franja oberta en la dècada de 1990 a partir de les 24 hores (*late night*, de 24 a 2 hores) i una última franja, fora del còmput d'audiències de Sofres a Espanya, denominada de matinada (de 2 a 7 hores) que tanca el cicle. [Contreras, J. M. i Palaus, M., 2001].
- 5 Es confirma com una percepció compartida entre els qui estudien la programació televisiva en el nostre context immediat, i com a mostra significativa trobem l'apunt realitzat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya en el seu Informe de 2003 (*Quaderns del CAC*, número extraordinari, setembre de 2004, pàg. 40).
- 6 Les premisses bàsiques que delimiten l'estudi d'immigració són la consideració dels fluxos migratoris de procedència comunitària o extracomunitària (no nacional) en el context contemporani d'Espanya. Podem afegir que s'estudien

únicament aquells espais televisius on es detecta la presència explícita de la immigració com a tema. Així, per exemple, l'aparició d'un immigrant en el palimpsest televisiu no és rellevant per si mateixa, llevat que sigui la seva condició com a tal el tema tractat en el programa objecte d'estudi.

- 7 La referència a aquesta classificació funcional, adoptada per criteris estrictament pragmàtics, es troba a l'informe *Inmigración y racismo. Análisis de radio, televisión y prensa española. Informe anual 2002*. Ministeri de Treball i Afers Socials.
- 8 Per a una anàlisi més detallada d'aquesta perspectiva d'aproximació a la ficció com a element de construcció social com a relat d'una societat per a si mateixa i des de si mateixa, pot consultar-se l'obra de referència de la sociòloga Milly Buonanno publicada en castellà (*El drama televisivo*. Barcelona: Ed. Gedisa, 1999).
- 9 Es tracta d'una sèrie ambientada en una acadèmia de ball, dirigida preferentment a un públic jove i que prové de les dates pròximes a l'eclosió de sèries construïdes a partir de col·lectius professionals. Però mentre que *Policías, en el corazón de la calle* ja únicament apareix durant aquesta temporada com a reposició en forma de telefilm emès de matinada, *Un paso adelante* es converteix en l'aposta estrella de la ficció televisiva seriada d'Antena 3 TV.
- 10 Es tracta d'exposar conflictes personals (infidelitats, disputes familiars, malalties, maltractaments, etc.) amb una voluntat d'exemplificació més que de reflexió en l'àmbit de l'esfera pública (sense que s'abordin qüestions d'estructura familiar, sanitat, violència domèstica, etc.). Tot i que pot donar-se un tractament puntual de la immigració com a tema social, l'actitud dominant en el programa és la d'evitar la seriositat i la reflexió, i tornar, contínuament, a l'entreteniment.
- 11 Els propòsits de la cadena autonòmica catalana es resumien en aquests termes: és la cadena de referència en informació, de qualitat tant en els continguts com en la forma, de seguretat i estabilització dels hàbits de consum del públic majoritari franja a franja, de proximitat en la seva dimensió cultural, i es diferencia d'altres cadenes en la configuració d'una línia de programes dramàtics, d'entreteniment i documentals. Cal destacar l'impuls donat per TV3 a l'àmbit de la producció audiovisual catalana, gràcies als convenis de foment de coproduccions, que fixen un mínim anual de telefilms, documentals i sèries d'animació, fet que ha aconseguit incrementar el seu espai en la programació de les últimes temporades. Cal recordar, així mateix, que en la temporada 2002/2003, com a televisió pública catalana, TV3 es regia per les polítiques del govern de Jordi Pujol, en la que seria l'última legislatura de Convergència i Unió després de 23 anys al capdavant de la Generalitat de Catalunya.
- 12 En són una mostra: la presència creixent de joves europees que treballen com a mainaderes a Catalunya; l'equip de futbol multiracial del Raval com a vehicle d'integració; l'adaptació de Maxi Rodríguez, jugador argentí fitxat pel RCD Espanyol, a Barcelona; les unions per interès promogudes per agències matrimonials entre catalans i ucraïnesos; la integració de la comunitat filipina a Catalunya; la convivència d'un estudiant guineà amb una família catalana; l'ocupació de les casernes de Sant Andreu i la convivència entre els seus 500 ocupants, immigrants de diversa procedència; o la integració de la segona generació d'immigrants xinesos a Catalunya, entre altres temes.
- 13 A 30 minuts van aparèixer al llarg de la temporada temes com la vivència dels fills d'immigrants després de l'enduriment de la Llei d'estrangeria, la percepció negativa de la societat sobre la immigració o la resolució de conflictes derivats entre dues cultures, la materna i la paterna, a "Fills de dos mons"; o la problemàtica derivada de la immigració massiva en analitzar la situació de risc de conflicte social entre els diversos col·lectius que conviuen al barri de la Pau de Badalona, amb un 40% de població immigrant estrangera, a "Recuperar la pau".

Bibliografia

GABINETE DE ESTUDIOS DE COMUNICACIÓN AUDIOVISUAL (GECA). *Anuario de la televisión 2004*, editat per GECA a partir de dades de TNS Audiencia de Medios.

CONTRERAS, J. M.; PALACIO, M. *La programación de televisión*. Madrid: Síntesis, 2001.

“Estatuto de Radio y Televisión Española”. A: *Leyes Políticas del Estado*. Madrid: Civitas-Ministeri de Justicia, 1994.

CORPORACIÓ CATALANA DE RÀDIO I TELEVISIÓ. *Pla d'activitats per a l'any 2003*. Generalitat de Catalunya.

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Pla Contracte-programa 2002/2005*.

FUNDACIÓN CENTRO DE INVESTIGACIONES, PROMOCIÓN Y COLABORACIÓN INTERNACIONAL (CIPIE). *Inmigración y racismo. Análisis de radio, televisión y prensa española. Informe anual 2002*. Ministeri de Treball i Afers Socials.

FUNDACIÓN CENTRO DE INVESTIGACIONES, PROMOCIÓN Y COLABORACIÓN INTERNACIONAL (CIPIE). *Inmigración y racismo. Análisis de radio, televisión y prensa española. Informe anual 2003*. Ministeri de Treball i Afers Socials.

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA. *Informe de l'Audiovisual de Catalunya 2003. Quaderns del CAC*, número extraordinari, Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya, setembre 2004.

Enllaços

www.antena3tv.com

www.ccrtv.com

www.imsersomigracion.upco.es

www.ine.es

www.rtve.es

www.telecinco.com

www.tvcatalunya.com